

कुसुमाञ्जलि पु० कुसुमपूर्णेऽञ्जलिः । पुष्पपूर्णेऽञ्जली
कुसुमानामञ्जलिरिव । उदय-आचार्यप्रणीते पञ्च-
स्तवकाव्ये परमात्मनिरूपके ग्रन्थभेदे “इत्येष नीति-
कुसुमाञ्जलिरञ्जलम्नीः” इति तदग्रन्योपसंहारे
न्यायप्रस्तावनाञ्जलिरित्युपक्रमे च कीर्तनात् तस्य न्याय-
कुसुमाञ्जलिनामत्वेऽपि देवदत्तस्य पूर्वपदलोपे दत्त
पदवाच्यतावत् पूर्वपदलोपेन तन्नामता लोकप्रसिद्धेति ।
पुष्पाञ्जल्यादयोऽप्यत्र पु०

कुसुमात्मक न० कुसुममेवात्मा स्वरूपं यस्य कप् । कुङ्कुमे
हारा० तस्य सर्वात्मनैव पुष्पाकारत्वात्तथात्वम् ।

कुसुमाधिप पु० कुसुमेषु कुसुमप्रधानेषु वृक्षेषु अधिपः
श्रेष्ठः सुगन्धित्वात् । चम्पकवृक्षे शब्दः ।

कुसुमाधिराज पु० कुसुमेषु अधिराजते सुगन्धित्वात्
राज-किप् । चम्पके त्रिका० ।

कुसुमायुध पु० कुसुमानि आयुधान्यस्य । कामदेवे “कुसुमा-
युधपत्नि ! दुर्लभः” “तव प्रसादात् कुसुमायुधो-
ऽपि” कुमा० पुष्पास्त्रकुसुमास्त्रादयोऽप्यत्र पु०

कुसुमाल पु० कोः पृथिव्याः सुमालः सुखमनभेदोऽस्य ।
चौरे हारा० । तस्य भूमिसन्निवृत्तारित्येन तत्सम्यन्वि-
त्वात् तथात्वम् ।

कुसुमासज न० कुसुमस्य तद्रसस्यासजम् । १ पौष्पमधुनि,
तज्जाते, २ मद्ये च राजनि० । आसजशब्दे विवृतिः ।

कुसुमेषु पु० कुसुमानि इषयोऽस्य । कामदेवे अमरः कुसु-
मशयशब्दे विवृतिः । [इत० । २ पुष्पमन्त्रे ।

कुसुमोदय पु० कुसुमानासुदयः समूहो यतः । १ स्तयके ।

कुसुम्ह पु० कुस-उम्ह नि० गुण्याभावः । (कुसुम) पुष्पप्र-
धाने वृक्षे अमरः । पुष्पादिप्रसवपरत्वे न० । “कुसुम्हं
नालिकाशकं वृक्षाकं पूतिकां तथा । भक्षयन् पतितस्तु-
स्यादपि वेदान्तगोहिजः” तिथित० उचनाः । “कुसुम्हं वातलं
रुक्मं रत्नापिक्तकफापहम्” भावप्र० । “कटुर्विपाके कटुकः
कफघ्नोविदाहभावादहितः कुसुम्हः” सुशु० । तस्य
तैलगुणाः “कुसुम्हतैलमलोष्णं शुरु स्वादु विदाह-
च । चक्षुर्भ्यामहितं बल्यं रत्नापिक्तकफप्रदम्”
भावप्र० । सुशुते तत्तैलगुणाः सामान्यत उक्ता यथा
“निम्बान्तसोऽकुसुम्हमूलकजीमूतकटुलफलतवेधनार्ककम्प्ल-
कहस्ति कण्ठपृथ्वीकापोलुकरञ्जेऽङ्गदीशियु सर्पपुवर्चला-
विडङ्गज्योहिष्मतीफलतैलानि तीक्ष्णानि लघून्युष्णवी-
र्याणि कटूनि कटुविपाकानि सराग्यनिष्कफक्षमिकुष्ठ-

प्रमेहशिरोरोगहराणि चेति” । “कुसुम्हशकस्य सएवं”
(त्रिफलासवः) सुशुते तस्यानुपानसक्तम् । २ कमण्डली
अमरः । “लक्ष्मकेसश्चसुः पातो दण्डी कुसुम्भवान्”
मनुः । १ स्वर्णे न० मेदि० ।

कुसुम्हराग पु० इत० । कुसुम्हस्य तत्पुष्पस्य रागः, कुसुम्ह
स्तद्वत् इव रागः इति वा । कुसुम्ह पुष्पस्य १ कायजरामे
२ दम्पत्यो रागभेदे च । स च सा० द १० दर्शितः यथा
“नीलीकुसुम्हमञ्जिष्ठाः पूर्वरामोऽपि च त्रिधा । न
चातिशोभते यन्नापैति प्रेस मनोगतम् । तन्नीलीरा-
गमाख्यानि यथा श्रीरामसीतयोः । कुसुम्हरागं तं
प्राङ्मर्यदपैति च शोभते । मञ्जिष्ठारागमाङ्गस्तं यन्नापै-
त्यतिशोभते” ।

कुसुम्हवीज न० इत० । (वरडा) पाश्चात्यभाषाप्रसिद्धे वर-
टाख्ये वीजे । यस्य तैलं कुसुम्हतैलम् ।

कुसुम्हविन्दु पु० फलभेदे वेग “आजिम्ह कण्ठ” इत्यादि
मन्त्रो वृष्टः । यजु० ८।४२ वेददी० वृक्षः ।

कुसु पु० कुस-कू । गण्डूपदे (कौचो) हेमच० ।

कुसुल पु० कुस वा० कूलच् । कुसुलशब्दाच् भरतः ।

कुसुति स्त्री कुत्सिता स्मृतिः स्मृ-गतौ भावे क्तिन् । १ शाये
अमरः २ इन्द्रजाले हेमच० । कुत्सिता स्मृतिरा-
चारोऽस्य । ३ दुर्दृष्टे त्रि० “कामादभी कुसुमयः खलयो-
नयस्ते” भाग० ८।२१।६

कुसुम्ह पु० कुं पृथिवीं सुभूति स्तुतुम् मूल० क ।
१ विष्णौ भरतः । २ सद्यस्ते च शब्दचि० । तस्मैदम्
अण् । कौसुम्ह मणिभेदे तस्य विष्णुसम्बन्धित्वात् सद्य-
द्रोत्यन्वत्तथात्वम् । कौसुम्हशब्दे विवृतिः ।

कुसुम्हरी स्त्री कुत्सिता तम्हरी पृथ्वी० । धन्याके भरतः
कुसुम्हरी न० कुत्सितं तम्हरी त्रिवि-मर्द्दने वा० उरु ।
जातित्वे सुट् । धन्याके सि० कौ० ।

कुसुम्हरी स्त्री कुगतिः । कुत्सिताया स्त्रियां । तस्या भावः-
कर्म्म वा युवा० अण् । कौसुम्ह तद्भावे तत्कर्म्मणि च न०
कुसुम्ह बुद्धिपूर्वकदर्शने चुरा० आत्म० सक० ईषद्भावे अक-
सेट् । कुसुम्हयते अचुकुसतमूर्द्धन्यमध्य इत्येके ।

कुह विस्मायने अद० आत्म० सक० सेट् । कुहयते अचु-
कुहत, कुहयां बभूव आस चक्रे कुहकम् कुहनम् ।

कुह अव्य० किम्+कन्दसि ह किमः कुः । कश्चिन्नित्यर्थे
“यस्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरम्” ऋ० २।१०।५।
“स्वं वस्त्रं कुह धित्सयः” ऋ० १।५।६।८।कन्दसे-